

Aprilletje zoet en een opwarmertje

In het verleden liet ik me vaak van de wijs brengen door koud voorjaarsweer met sneeuwbuien. Dat wordt niks met de bijen dacht ik dan, maar het tegenovergestelde was waar. Bij een volgende inspectie bleek tot mijn verbazing dat ze zich niets van het weer hadden aange- trokken. De ontwikkeling leek zelfs in een stroomver- snelling geraakt. De regelkees 'toenemende daglengte' had daarvoor gezorgd. Om het bijenvuurtje een beetje aan te jagen een verslag over 2004 van de Canadese imker David Dawson. 'Het weer was teleurstellend.

Koel, nat en in augustus reeds de eerste nachtvorst.

Met de koninginnenteelt deed ik een aparte ervaring op. Een aantal onbevuchte koninginnen had ik in plas- tic haarkrullers gedaan en om ze warm te houden tijde- lijk in de honingkamer van een groot volk gehangen.

Dat was geen beste manier, een aantal koninginnen werden ingebald. Een van deze koninginnen ging vanuit een bevruchtungskastje op bruidsvlucht. Ze vormde een goed broednest, maar tijdens inspectie viel ze van de raat. Ik heb haar vervangen door een andere koningin.

Waarschijnlijk had ze tijdens het inballen een beschadi- ging aan haar poten opgelopen. Door het natte voor- jaar werd het koolzaad met tussenpozen ingezaaid met als gevolg dat de bijen er nog tot in augustus op vlogen. Aan onze verwachting dat er door de gespreide inzaai een enorme oogst zou volgen werd voldaan, maar de honing was in de raten gekristalliseerd en absoluut niet te slingeren. Wat zullen de bijen volgend jaar met deze massieve klont honing doen? Gooien ze het uit de raten of zullen ze het alsnog verdunnen en gebruiken. Het smelten van deze raten om de honing er uit te krijgen is geen optie als er 2000 tot 3000 honing- kamers voor verwerking staan te wachten. Het zwermen vormde dit jaar een probleem. Ondanks alle pogingen om het te voorkomen hebben de meeste volken gezwermd. Een sterk volk op de weegschaal zwermde niet, wellicht omdat het meer dan normale aandacht kreeg. Gemiddeld bedroeg de gewichtstoename per dag 10 pond met als uitschieter een dag met 27 pond. In die topweek werd het volk 132 pond zwaarder'.

Onze aanpak

Onze verwachtingen zijn iets bescheidener, maar toch. Bij een zwakkere dracht dan die van het koolzaad zijn minimaal acht raten broed nodig voor een redelijke kans op honing. In het 'warme' zuiden van ons land en in verstedelijkt gebied lukt dat eind april wel, maar hier in het noorden moet worden verenigd. Van drie volken terug naar twee is de aangewezen weg, waarbij broed

en bijen van het op te ruimen volk gelijkmatig over beide anderen worden verdeeld. Globaal genomen kan tot aanvang fruitbloei zonder voorzorgsmaatregelen worden verenigd. Alleen bij een vroeg voorjaar als er veel verschillende bloemen worden bevlagen kan het steekgedrag tot gevolg hebben omdat de volken dan elk een verschillende 'nesteigen' geur hebben opgebouwd. Tijdens het verenigen staan we voor de keus om de oudste of slechtste koningin zelf op te ruimen, het aan de bijen over te laten of, als we haar vinden, om haar met de raat waarop ze zich bevindt in een drieramer te hangen als reserve. Na het verenigen leggen we op de broedkamer een moerrooster en wordt de honingkamer geplaatst. Een honingkamer met niet uitgelikte raten wordt snel in gebruik geno- men, anders even nat spuiten met een slappe suiker- wateroplossing. Geef de volken voldoende opslag- ruimte voor de verzamelde nectar. Nectar neemt drie maal zoveel ruimte in als honing. TE VEEL ruimte kan je nooit geven, de bijen gebruiken hetgeen ze nodig hebben. TE WEINIG ruimte bij mooi weer geeft zwer- men. Heb je dit alles gedaan en gaan ze toch zwer- men, jammer dan. De wet van Meden en Perzen is niet van toepassing op het houden van bijen (letterlijk en figuurlijk). Ook volken met voldoende ruimte tijdens dracht zwermen af en toe, vooral na een periode ongunstig weer. Hoe dit te voorkomen?

De dracht loopt af

Een kleine week voor het einde van de dracht neem ik de honingkamer(s) af. Het voordeel is dat de bijen mak- kelijk hanteerbaar zijn zonder belangstelling van vreem- de bijen. Vervolgens verdeel ik het broed over twee broedkamers. Drie raten met broed en opzettende bijen komen in een lege broedbak en deze wordt verder op- gevuld met vijf raten met kunstraat en twee met voer en even apart gezet. De raten in de onderbak schuif ik aaneen en vul de open ruimte op met raten wintervoer. De bak met drie raten broed, kunstraat en voer komt

zonder moerrooster op de onderbak te staan. Daarna, heel belangrijk, een aantal dagen voeren. Als het volk me nu goed begrijpt dan schuiven ze alle zwermgedachten aan de kant, bouwen met vernieuwde kracht de raten uit die daarna door de koningin majesteitelijk worden belegd. Tot meerder glorie van imker en bijen. Het klinkt allemaal heel logisch en past bij een ontspannen hobby, maar ja het zijn en blijven bijen.

Bijen, imkers en het zwermen

Bijen willen imkers om de soort in stand te houden en imkers willen het voorkomen om honing te oogsten. En dat proberen we samen te smelten tot een harmonieus geheel. Tot nu toe is het aardig gelukt, maar nu moeten we echt aan de bak. Het draait uit op het splitsen van de volken, waardoor de bijen het gevoel moeten krijgen dat aan hun zwermdrift is voldaan. Er zijn verschillende manieren om de volken te splitsen, waarbij de afzonderlijke delen van het volk los van elkaar komen te staan. Een deel met de koningin en het andere deel zonder. Hebben we weinig ruimte tot onze beschikking dan delen of separeren we verticaal met behulp van een separator of Snelgrovebord (zie BIJEN 10(5): 139(2002) en de imkers encyclopedie). Het beste moment om een volk te delen is als er nog geen zwermneiging aanwezig is. Wordt er ondanks dracht nog maar mondjesmaat gevlogen en lijkt het volk lusteloos, neem dan maar aan dat het ondergronds al rommelt en het tijd is om op te treden. In theorie lopen we dan al achter de feiten aan, maar als je in het leven alles zou kunnen voorkomen... Dat ondergrondse gerommel bestaat eruit dat een toenevend aantal bijen zich voorbereiden op het zwermen door hun honingmaag te vullen met voedsel. Uiteraard is dat geen beredeneerde actie, zoiets als 'kom, we gaan binnenkort zwermen dus laten we beginnen om een voorraad nectar aan te leggen'. Deze reservebijen of voorraadbijen, zoals ze worden genoemd, vormen een onderdeel van de normale zwermcyclus en ontstaan vanaf een dikke week voor het afkomen van de zwerm, zie ook BIJEN 11(5): 146(2002).

De 'voorraadbijen' zoeken elkaar op en zonderen zich af van het volk. Ze klitten bij elkaar, vaak in slingers, onder en aan de achterkant van de raten. Ze hangen daar maar te hangen buiten de drukte van het bijenverkeer en wachten op het moment van zwermen. Ze nemen niet meer deel aan de normale werkzaamheden, ze hebben zich er als het ware voor afgeschermd. Ze zijn nog wel in het volk aanwezig, maar eigenlijk ook weer niet. Tijdens inspectie wil zo'n brok bijenslinger nogal eens van de raat vallen, oppassen dus. De voor-

raadbijen vormen het proviand van de zwerm om de eerste moeilijke periode door te komen. Zoals eerder gezegd, het ontstaan van voorraadbijen staat niet op zichzelf maar vormt onderdeel van een groter geheel. In dezelfde periode krijgt de koningin minder te eten. Ze moet afslanken zodat ze met de zwerm kan uitvliegen. Omdat ze minder voedsel krijgt legt ze veel minder eitjes. Naast het aanwezig zijn van stroperige slingers bijen is het nagenoeg ontbreken van open broed een signaal dat het zwermen ophanden is. Het sluitstuk vormt de aanwezigheid van koninginnen-cellen. Het ontstaan van voorraadbijen in een observatievolkje in ons bijenmuseum en het totaal verdwijnen ervan na het zwermen blijft elk jaar weer een fascinerend gezicht. Volgende maand praten we verder over een vlieger, veger, broedaflegger en de vele wegen die we kunnen bewandelen.

Het weer in april

Over de periode 1971-2000 bedroeg het gemiddelde aantal uren zonneshijn 158, de neerslag 45 millimeter en de gemiddelde maximumtemperatuur 12,9°C.

Aprilmaanden				
Jaar	Zon	(uren)	Neerslag (mm)	Max.temp °C
2000	N		N	++ (14,8)
2001	-		+	N
2002	N		N	+
2003	++	(231)	N	++ (15,5)
2004	+	(184)	N	++ (15,7)

Geraadpleegd

Dawson, David, experiences 2004, The Beekeepers Quarterly nr. 78, Autumn 2004.

Nieuwe uitvoering 'Koninginnenteelt'

Aan de hand van H.H.W. Velthuis en M.J. Duchateau, twee bekenden uit onze 'bijenwereld', is het boekje 'Koninginnenteelt' verschenen. Het is een bewerking van het boekje 'Koninginneteelt' uit 1983 van genoemde auteurs. Het geheel (A5-formaat) beslaat 52 pagina's en is hier en daar voorzien van kleurrijke illustraties. Het boekje bestaat uit twaalf hoofdstukken over o.a. bevruchting, erfelijke factoren, de Aalstermethode, rassenteelt en selectie. Wacht niet te lang met het aanschaffen van dit boekje; er zijn slechts 500 exemplaren in voorraad. U kunt het boekje bestellen bij Het Bijenhuis Wageningen, 0317-422 733, E: bijenhuis@vbbn.nl. De prijs is € 12,95 excl. portokosten.